

КОНТРОЛЬ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ ФАХОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті представлено модель реалізації системи тестового контролю англomовної компетентності в читанні фінансової фахової літератури в умовах сучасного вітчизняного немовного ВНЗ, вибудованої за принципом циклічності. Детально описано перебіг організації та послідовного здійснення взаємопов'язаного адаптивного тестового контролю з боку викладача й самоконтролю з боку студента на кожному етапі навчального процесу з використанням відповідних тестових завдань та частин тестів з читання.

Ключові слова: тестовий контроль, адаптивний тестовий контроль, етап навчання, англomовна компетентність у читанні фахової літератури, контроль з боку викладача, самоконтроль, дискретне тестове завдання, частина з читання тесту.

В статье представлена модель реализации системы тестового контроля англоязычной компетентности в чтении специальной финансовой литературы в условиях современного отечественного неязыкового ВУЗа, построенной по принципу цикличности. Детально описан ход организации и последовательного осуществления взаимосвязанного адаптивного тестового контроля со стороны преподавателя и самоконтроля со стороны студента на каждом этапе учебного процесса с использованием соответствующих тестовых заданий и частей тестов по чтению.

Ключевые слова: тестовый контроль, адаптивный тестовый контроль, этап обучения, англоязычная компетентность в чтении специальной литературы, контроль со стороны преподавателя, самоконтроль, дискретное тестовое задание, часть теста по чтению.

Assessment is considered to be one of the keys to successful formation of English reading for specific purposes competence. In this case testing appears to be one of the most efficient forms of assessment due to many different factors. The development of any testing system is directed into its practical uses in the training process. So this article is aimed at the creation and description of the model of testing English reading for specific purposes competence. It is based on the recurrence principle and covers the main stages of English for Specific Purposes training at Ukrainian universities. This model also reflects the correlation between external testing conducted by the teacher and self-assessment carried out by the student. So it comprises the following consecutive cycles: 1) the accomplishment of adaptive monitoring by the teacher accompanied by the student's self-assessment with the help of the test tasks of different levels of complexity; 2) application of modified two-step adaptive testing and student's self-assessment for carrying out thematic and homereading control; 3) realization of non-adaptive module testing and student's self-assessment at the end of each semester; 4) carrying out non-adaptive summative testing and student's self-assessment at the end of the course. The modification of two-step adaptive testing considers the results of every previous testing as a diagnostic tool relating to the next testing stage. So they serve as the basis for students' subdivision into subgroups according to their real achievement as well as the formation of reading test parts of different levels of complexity. This model can be adjusted to the organisation of testing of any other component of communicative competence.

Key words: adaptive testing, English reading for specific purposes competence, external control, test part in reading, testing, training stage, self-assessment, separate test task.

Успішність формування англомовної компетентності (АК) у читанні фахової літератури як необхідного компонента професійної підготовки фінансиста в умовах сучасного вищого

навчального закладу визначається не лише обраними технологіями навчання, а й засобами контролю опанування студентами цього виду мовленнєвої діяльності, найбільш перспективними з-поміж яких є тестова форма контролю. Створення будь-якої методики тестового контролю (ТК) АК у читанні фахової літератури, у свою чергу, має на меті її безпосереднє впровадження в навчально-виховний процес.

Незважаючи на значний інтерес методистів до цієї проблеми, реалізацію ТК здебільшого розглядають у контексті організації підсумкового тестування, як у початковій (М. Денисенко, 2003; О. Петренко, 1996) і середній школі (Т. Бобро, 1999; Е. Гром, 1999; Л. Гнаповська і О. Квасова, 2008; Л. Кожевникова, 2008; О. Петрашук, 1999; J. Alderson, M. Cseresznyés, 2005), так і немовному ВНЗ (Т. Кушнарьова, 2006; О. Малюга, 2007; С. Мерцалова, 2000; Г. Циммерман, 2007; О. Гришина, 2014), залишаючи поза увагою цілісність і взаємопов'язаність поточного, рубіжного й підсумкового контролю як основного критерію успішності його реалізації. Отже, схема практичної реалізації системи ТК АК у читанні фінансової фахової літератури все ще вимагає своєї розробки. Саме тому метою цієї публікації є створення й опис моделі реалізації ТК АК у читанні фінансової фахової літератури в умовах сучасного немовного ВНЗ із огляду на вимоги до його систематичності та індивідуалізованості.

Схему практичної реалізації вищезазначеної системи ТК слід розробляти шляхом застосування одного із загальнонаукових методів дослідження, а саме – моделювання, який полягає в заміні предмета вивчення його аналогом або моделлю. На основі загальноприйнятого тлумачення цього поняття [2, с. 216], під моделлю організації системи ТК АК у читанні фінансової фахової літератури розуміємо сукупність взаємопов'язаних підсистем, що адекватно відтворюють основні риси створеної системи-оригіналу з урахуванням специфіки функціонування зовнішніх систем.

Оскільки ТК АК у читанні ми розробляли з позицій системного підходу до навчання й тестування, створення моделі

реалізації якого вимагало обов'язкового врахування впливу зовнішніх систем і співвіднесеності системи з ними. Це, у свою чергу, й мало забезпечити максимально ефективну інтеграцію створеної системи ТК до загальної системи навчання майбутніх фінансистів англomовного читання.

Цілком зрозуміло, що в умовах сучасного немовного ВНЗ процес навчання студентів-фінансистів англomовного читання і власне схема реалізації в ньому ТК АК у читанні фахової літератури мають циклічний характер. Ця циклічність проявляється в його планомірному й регулярному здійсненні на кожному з відрізків навчально-виховного процесу (практичне заняття, тематичний блок практичних занять, навчальний модуль, завершення вивчення дисципліни студентами) у вигляді відповідного йому виду ТК (поточний, тематичний, ТК виконання студентами позааудиторного читання, модульний і підсумковий). Із цією метою використано спеціально розроблені згідно з відповідними вимогами й експериментально перевірені різнорівневі за складністю дискретні тестові завдання (ТЗ, поточний ТК) та тести з позааудиторного читання й частини з читання тематичних, модульних і підсумкового тестів.

Традиційно, слідом за М. Ляховицьким [1, с. 111], під методичним циклом розуміємо систематично й періодично повторювані операції, які здійснюються у чітко встановленій послідовності в межах попередньо визначених і обмежених відрізків часу задля досягнення певної конкретної навчальної мети. Відповідно для навчання читання англomовної фахової літератури методичним циклом є періодично повторювані блоки типових практичних занять, здійснювані систематично за задалегідь укладеним планом, які забезпечують формування визначеного програмними вимогами рівня сформованості у майбутніх фінансистів АК у читанні.

Згідно з особливостями реалізації ТК в умовах сучасного немовного ВНЗ кожен із циклів навчання англomовного читання передбачає доповнення ТК АК у читанні з боку викладача тестовим самоконтролем (ТСК) [3]. ТСК із боку студента дозволяє йому оцінити готовність до практичного заняття,

тематичного, модульного й підсумкового ТК, а викладач за допомогою цього контролю відстежує процес формування й вдосконалення читацької компетентності у навчанні студента англійської мови та фіксує рівень його навчальних досягнень. ТСК здійснюють у межах годин, відведених на самостійну роботу студента з дисципліни.

Згідно зі змістом мотивувальної індивідуалізації ТК АК у читанні фахової літератури результати ТСК підлягають наступному контролю з боку викладача лише для студентів із екстернальним локусом контролю в межах індивідуально-консультативної роботи. При цьому ТСК завжди передує ТК із боку викладача й забезпечується спеціально відібраними з цією метою різними за рівнем складності дискретними ТЗ із відповідної підбірки розробленого банку ТЗ для поточного ТСК, комплексними частинами з читання тематичних і модульних тестів у межах тематичного й модульного ТСК та комплексною частиною з читання підсумкового тесту.

Виконання ТЗ і частин із читання комплексних тестів для ТСК, з одного боку, забезпечує відкритість системи ТК загалом, а з другого – виконує навчальну функцію та сприяє формуванню в студентів умінь самоконтролю й самооцінки. У зв'язку з посиленням навчальної функції будь-якого виду ТСК підлягає формувальній та регулювальній індивідуалізації, у тому числі й за рахунок застосування багатокрокового адаптивного тестування з детермінованим розгалуженням.

Перший цикл навчання англомовного читання фахової літератури студентів-фінасистів співвідносний із здійсненням поточного ТК, який відстежує основні етапи (ознайомлення, тренування, практика) [1; 3] формування окремих операцій, що складають відповідні рецептивні навички читання; власне рецептивних лексичних і граматичних навичок читання та окремих мовленнєвих умінь, які забезпечують функціонування відповідних видів читання. Оскільки в умовах сучасного немовного ВНЗ цей вид ТК паралельно виконує навчальну й оціночну функції, на нашу думку, він має бути максимально індивідуалізованим. Тому з метою його проведення

використовуємо низку дискретних ТЗ різного рівня складності. За своїми характеристиками ці ТЗ максимально наближені до звичайних вправ для формування відповідних операцій, навичок й умінь, передбачених для виконання студентами протягом 15–25 хв. на кожному практичному занятті. Рівень складності ТЗ поступово нарощують для кожного окремого студента в індивідуальному режимі. Схема реалізації поточного ТК АК у читанні фахової літератури з боку викладача подана на рис. 1.

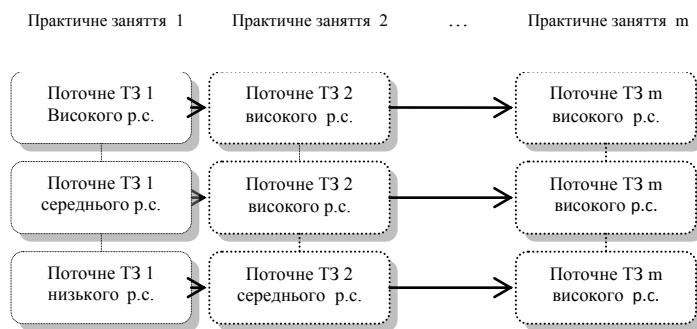

Рис. 1. Схема реалізації поточного ТК АК у читанні фахової літератури.

Примітка: р.с. – рівень складності;

m – кількість практичних занять, поточних ТЗ у тематичному блоці;

... – діапазон практичних занять і поточних ТЗ від 3 до m-1

Другий цикл навчання англomовного читання фахової літератури пов'язаний із реалізацією тематичного ТК та ТК виконання позааудиторного читання, що збігаються із завершенням роботи студентів над певним тематичним блоком практичних занять і передбачають вимірювання їхніх навчальних досягнень в опануванні рецептивними навичками в читанні та макровміннями в окремих видах читання на матеріалі окремої теми. До складу цього циклу входить і попередній. ТК виконання позааудиторного читання студентами здійснюють на передостанньому практичному занятті тематичного блоку, він

триває 45–55 хв. Тематичний ТК проводять на останньому практичному занятті тематичного блоку протягом 45–55 хв. Оскільки тематичний ТК належить до рубіжного контролю та характеризується домінуванням оціночної й констатувальної функцій зі збереженням навчальної, вважаємо, що він також підлягає формувальній та регулювальній індивідуалізації. Із метою її реалізації модифікуємо двокрокову модель адаптивного тестування. Її вибір для здійснення ТК з боку викладача, насамперед, зумовлений її технологічністю, а саме поданням на паперових носіях, що уможливорює застосування прийомів адаптивного тестування в умовах звичайного практичного заняття з англійської мови в немовному ВНЗ. Наша модифікація двокрокової моделі адаптивного тестування для проведення ТК АК у читанні фахової літератури з боку викладача полягає у схемі її реалізації. Перший крок цієї моделі передбачає виконання студентами дискретних ТЗ поточного ТК з боку викладача, на основі сумарних результатів якого проводять умовний розподіл студентів на підгрупи за рівнем їхнього володіння англомовним читанням й адаптацію рівня складності тесту для контролю позааудиторного читання. Він має щонайменше три рівні складності для відповідних підгруп студентів. У цьому разі сумарні результати зовнішнього поточного ТК розглядають як результати вхідного тесту, на основі якого відбирають ТЗ, комплектують та пропонують студентам адаптивні тести різних рівнів складності для проведення ТК позааудиторного читання. На основі результатів виконання тесту з позааудиторного читання, у свою чергу, укладають різнорівневі за складністю адаптивні частини з читання тематичного тесту. Отже, двокрокова модель адаптивного тестування набуває циклічності, де результати кожного попереднього тестування розглядають як результати вхідного щодо наступного. За рахунок послідовного застосування адаптивних частин із читання тематичних тестів протягом усього навчального модуля досягають принаймні мінімально необхідну готовність студентів до успішного написання неадаптивної, тобто однакової за рівнем складності для всіх студентів, частини з читання модульного тесту. Схеми

реалізації модифікованої нами моделі двокрокового адаптивного тестування представлена на рис. 2.

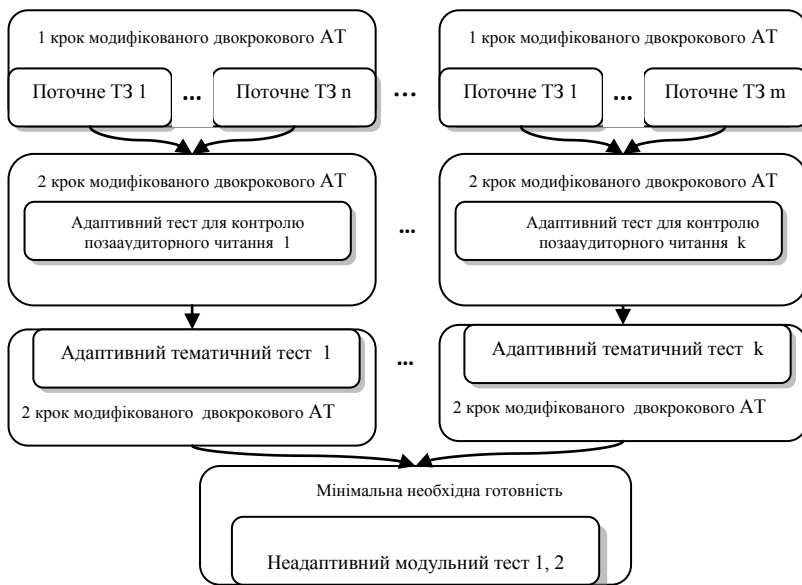

Рис. 2. Реалізація модифікованої двокрокової моделі адаптивного тестування в системі ТК АК у читанні фахової літератури.

Примітка: АТ – адаптивне тестування;

n – кількість практичних занять у тематичному блоці 1;

m – кількість практичних занять у тематичному блоці k;

k – кількість тематичних блоків у навчальному модулі;

... – діапазон практичних занять від 2 до n-1 й, від 2 до m-1 і масив тематичних блоків від 2 до k-1 відповідно.

Третій цикл навчання майбутніх фінансистів англomовного читання фахової літератури передбачає реалізацію модульного ТК АК у читанні, що здійснюють у межах проведення модульного контролю з дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)». Цей цикл містить два попередніх.

Його метою є визначення рівня навчальних досягнень студентів із опанування рецептивними навичками читання та макровміннями в окремих видах читання протягом навчального модуля на матеріалі декількох тематичних блоків. Для проведення модульного ТК пропонуємо застосовувати неадаптивну, тобто однакового рівня складності для всіх тестованих, частину модульного тесту з читання, що пояснюємо констатувальною й оціночною функцією цього виду тестування.

Останній (четвертий) цикл навчання студентів читання англійської фінансової літератури співвідносять із підсумковим ТК, саме в його складі функціонують три описані вище цикли. Метою підсумкового ТК є визначення рівня сформованості в майбутніх фінансистів АК у читанні фахової літератури після завершення вивчення дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)». Результати цього виду ТК мають вагомий вплив на результати підсумкового контролю з дисципліни «Іноземна мова» взагалі, які фіксують не лише в індивідуальному плані студента, а й виносять у додаток до диплома. Саме тому ТК реалізують за допомогою лише неадаптивної частини з читання підсумкового тесту з англійської мови, який студенти виконують протягом 60 хвилин під час іспиту. Циклічність реалізації ТК рівня сформованості в майбутніх фінансистів АК у читанні фахової літератури узагальнена на рис. 3.

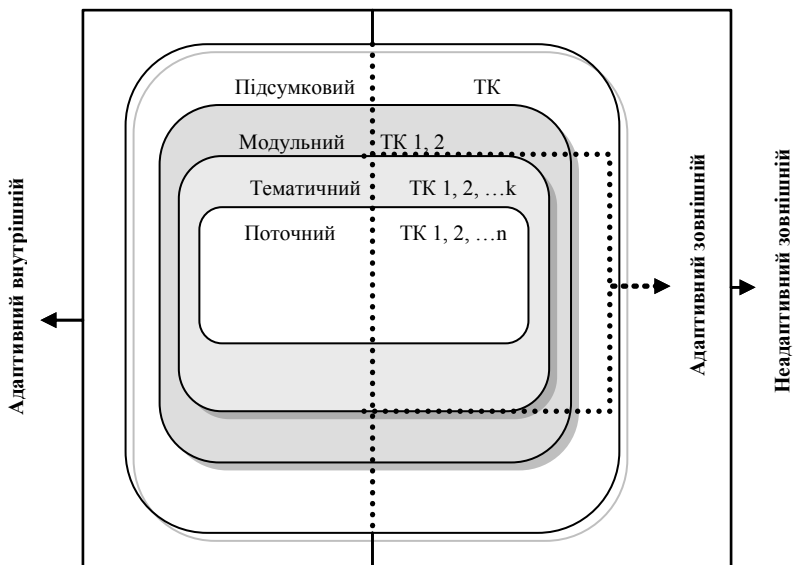

Рис. 3. Циклічність організації ТК рівня сформованості в майбутніх фінансистів АК у читанні фахової літератури.

Примітка: n – кількість практичних занять у тематичному блоці;
 k – кількість тематичних блоків у навчальному модулі.

Отже, циклічна модель реалізації ТК рівня сформованості в майбутніх фінансистів АК у читанні, розроблена нами з урахуванням особливостей організації навчання й контролю англомовного читання фахової літератури у вітчизняному немовному ВНЗ, передбачає виконання таких послідовних дій:

- 1) здійснення адаптивного поточного ТК з боку викладача й ТСК у межах першого циклу навчання читання за рахунок використання дискретних ТЗ різного рівня складності;
- 2) застосування модифікованої моделі двокрокового адаптивного тестування для проведення адаптивного тематичного ТК і ТК виконання студентами позааудиторного читання з боку викладача, які обов'язково доповнені відповідним адаптивним ТСК у межах другого циклу навчання

читання фахової літератури англійською мовою; 3) проведення після завершення кожного з навчальних модулів неадаптивного модульного ТК із боку викладача, якому передус адаптивний модульний ТСК; 4) реалізація підсумкового адаптивного ТСК і неадаптивного ТК із боку викладача після завершення вивчення дисципліни студентами другого курсу спеціальності «Фінанси».

Перспективу подальших досліджень убачаємо в екстраполяції запропонованої моделі ТК АК у читанні фінансової фахової літератури на відповідні моделі ТК АК в інших видів мовленнєвої діяльності студентів немовних спеціальностей.

Бібліографічні посилання

1. Ляховицкий М. В. Методика преподавания иностранных языков / М. В. Ляховицкий. – М. : Высш. шк., 1981. – 138 с.
2. Психология: Словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – М. : Политиздат, 1990. – 494 с.
3. Фоломкина С. К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе : [учебно-методическое пособие] / Софья Кирилловна Фоломкина. – М. : Высшая школа, 2005. – 255 с.